

Syllabus	
Njësia akademike:	Fakulteti Juridik
Titulli i lëndës:	E drejta ndërkombëtare private
Niveli:	Bachelor
Viti akademik	2017/2018
Statusi lëndës:	Obligative
Viti i studimeve:	III
Numri i orëve në javë:	2L+1U
Vlera në kredi – ECTS:	6 ECTS
Mësimdhënësi i lëndës:	Prof. Dr. Asllan Bilalli Prof. Dr. Hajredin Kuçi Prof. Dr. Flamur Mrasori
Asistenti i lëndës	Mr.Sc. Donikë Qerimi
Detajet kontaktuese:	asllan.bilalli@uni-pr.edu; hajredin.kuci@uni-pr.edu flamur.mrasori@uni-pr.edu; donike.qerimi@uni-pr.edu
Përshkrimi i lëndës	<p>Intensifikimi i marrëdhënieve juridike me elementë të huaj si për nga lloji ashtu edhe për nga përmbajtja imponon probleme të llojllojshme juridike, që në masë të madhe paraqiten rishtas dhe shtrohen në një formë dhe dimension të ri. Sidomos kohën e fundit me shpërbërjen e një numri të konsiderueshëm të shteteve, dhe me krijimin e shteteve të reja krijohet një situatë e re, e cila kërkon zgjidhje të llojllojshme që do t'u përgjigjet interesave të subjekteve juridike, e gjithashtu këto marrëdhënie juridike-private (juridike-civile) që ngërthejnë me vete elementë të huaj juridiko-privat do të jenë konform me parimet e bashkësisë ndërkombëtare.</p> <p>Lëvizja e njerëzve, mallërave, të hollave, krijimtarisë intelektuale dhe ideve, sot janë dukuri e rregullt, dhe karakteristikë e rëndësishme e botës bashkëkohore, e gjithësi edhe e ardhmërisë. Në kushtet e sodit të zhvillimit të shoqërisë në përgjithësi, nuk ka lëmi juridike ku nuk shfaqet elementi i huaj.</p> <p>Kalimi, qëndrimi (deri në vendosje të përhershme) i të huajve në çdo shtet, përkatësisht qëndrimi i shtetasve të vendit jashtë shtetit, krijimi i marrëdhënieve juridike, ku si subjekte paraqiten personat që kanë qoftë shtetësi të shteteve të ndryshme, qoftë vendbanimin (domicil) në shtetet e ndryshme; qarkullimi i mallrave dhe shërbimeve nga prodhuesi nëpërmjet faktorëve determinues të shërbimeve (p.sh. përfaqësimit, kontrollit të kualitetit, transportit,</p>

	<p>magazinimit, ngarkimit etj.) deri tek konsumatori, përkatësisht deri tek shfrytëzuesi i fundit, rritja në mënyrë enorme e pagesave ndërkombëtare, kredive me valuta të ndryshme, shfrytëzimi i krijimtarisë intelektuale, posaçërisht nëpërmes patentave know-how, përkthimi dhe ekranizimi, përkatësisht dramatizimi larg dhe jashtë kufijve të shteteve ku ato krijimtari intelektuale janë krijuar; propagimi i gjërë i ideve nëpërmjet të televizionit dhe rjetit të zhvilluar satelitor që sot gati e mbuloi në tërësi rruzullin tokësor me qëllim të ndikimit të botëkuptimeve politike dhe ideologjive të masave të gjëra - e gjithë kjo ndërthet në vehte element të huaj (ndërkombëtar) dhe krijon probleme të reja juridike që kërkojnë edhe zgjidhje të reja juridike.</p>
<p>Qëllimet e lëndës:</p>	<p>Qëllimi i lëndës është që të studjohet mënyra e rregullimit të marrëdhënieve juridike-private me element të huaj, e cila bëhet përmes njoftimit me këta tre indikatorë: E para, duhet të njihen normat materiale (substanciale) dhe ata kolizive me anën e të cilave rregullohen marrëdhëniet juridike-private me element të huaj. Më pastaj duhet të merren parasysh normat juridike-pozitive të karakterit nacional dhe ndërkombëtar.</p> <p>Pastaj, duhet të njihet praktika gjyqësore dhe ajo e arbitrazhit, e gjykatave dhe arbitrazhave nacionale dhe ndërkombëtare, ngase nëpërmes vendimeve të tyre konkretizohen rregullat juridike që aplikohen për rregullimin e marrëdhënieve juridike-private me element të huaj.</p> <p>Dhe më në fund duhet të njihen edhe qëndrimet teorike lidhur me rregullimin juridik të marrëdhënieve juridike-private me element të huaj.</p>
<p>Rezultatet e pritura të nxënies:</p>	<p>Pas përfundimit të semestrit studentët do të përfitojnë njohuri bazike lidhur me:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Emërtimin e lëndës (pse emrohet si e drejtë ndërkombëtare dhe pse private); - Do ti dallojnë marrëdhëniet juridike-private (civile) nga marrëdhëniet juridike-private (civile) me element të huaj (ndërkombëtar); - Do të fitojnë njohuri mbi burimet juridike që do të duhet ti aplikojnë për rregullimin e marrëdhënieve juridike-private me element të huaj (burime nacionale dhe ndërkombëtare); - Do të fitojnë njohuri për mënyrat e rregullimit të marrëdhënieve juridike-private me element të huaj (mënyra e drejtpërdrejtë dhe mënyra e kolizionit ose indirekte që është karakteristikë vetëm për të DNP); - Do të fitojnë njohuri për elementet e përgjithshme

	<p>dhe të përbashkëta për formësimin dhe aplikimin e normave të së DNP. Mbi elementin e huaj juridiko-privat si differentia specifica e së DNP, mbi faktet në bazë të cilave shfaqet elementi i huaj juridiko-privat (faktet e identifikimit), faktet vendimtare (pikat e lidhjes), dhe mbi shmangiet nga normat rëndom kompetente (shmangiet nga faktet vendimtare) të së DNP.</p> <p>- Do të fitojnë njohuri për tërësitë juridike që e sajojnë të DNP, mbi të drejtat civile të shtetasve të huaj që në territorin e shtetit të vendit të krijojnë marrëdhënie juridike-private me element të huaj, të drejtat civile të shtetasve të vendit që të krijojnë marrëdhënie juridike-private me element të huaj, konfliktin e juridiksioneve (e drejta procedurale ndërkombëtare) dhe për konfliktin (kolizionin e ligjeve).</p>
Metodologjia e mësimdhënies:	<p>Gjatë semestrit për çdo javë studentët paraprakisht do të njoftohen me materien që do të ligjerohet sipas syllabusit. Gjate ligjërimit në mënyrë inter aktive do të marrin pjesë edhe studentët.</p> <p>Studentët mund të punojnë punimin seminarik nga materia e paraparë me planprogram. Punimin seminarik studenti do ta lexoj ose do ta ligjeroj me gojë, dhe më pastaj do të çelet hapet debate, ku do të marrin pjesë të gjithë studentët. Punimi seminarik i mbrojtur me sukses studentëve u sjell pikë plotësuese në vlerësim gjatë formësimit të notës përfundimtare.</p>
Metodat e vlerësimit:	<p>Gjatë vlerësimit të dijes, përkatësisht formësimit të notës përfundimtare, vlerësohen 4 komponentë:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Rregullsia dhe aktiviteti në ligjeratë, vlerësohet prej 0-15 pikë; 2. Rregullsia, aktiviteti, prezantimi apo punimi seminarik në ushtrime vlerësohet prej 0-15 pikë; 3. Kolokuiumi vlerësohet prej 0-30 pikë, dhe 4. Provimi përfundimtar, prej 0-40 pikë.
Literatura	
Literatura bazë:	ASLLAN BILALLI, HAJREDIN KUÇI, E Drejta ndërkombëtare private, Prishtinë, 2013
Literatura shtesë:	HAJREDIN KUÇI, ASLLAN BILALLI, Zanafilla, zhvillimi historik dhe burimet e të Drejtës Ndërkombëtare Private,

Prishtinë, 2006;
 HAJREDIN KUÇI, ASLLAN BILALLI, Kolizioni i ligjeve, Prishtinë, 2006;
 ASLLAN BILALLI, Arsyet për aplikimin e normës së kolizionit gjatë rregullimit të marrëdhënieve juridiko civile me element ndërkombëtar dhe element të mbrendshëm (interlokal), E Drejta- Laë, Nr. 1, 2004, Prishtinë;
 ASLLAN BILALLI, Marrëdhëniet juridiko-private me element të huaj dhe mënyrat e rregullimit të tyre, E Drejta-Laë, Nr.1, 2005;
 ASLLAN BILALLI, Njohja, të provuarit dhe aplikimi i të drejtës së huaj, E Drejta-Laë. Nr.2-4, 2005;
 ASLLAN BILALLI, Elementet e përgjithshme dhe të përbashkëta të formësimit të normës në të drejtën ndërkombëtare private për rregullimin e marrëdhënieve juridiko-civile me element të huaj; E Drejta-Laë, Nr. 2, 2004;
 ASLLAN BILALLI, Kolizioni i ligjeve të deliktet në komunikacionin rrugor, E Drejta-Laë, Nr. 1, 1998;
 ASLLAN BILALLI, Zgjidhja e kontesteve afariste me arbitrazh tregtar ndërkombëtar, E drejta-Laë, Nr, 1, 2013;
 ASLLAN BILALLI, Arsyet për ndarjen e pjesës së posaçme nga pjesa e përgjithme e të Drejtës ndërkombëtare private, E Drejta_laë, Nr. 2, 2013.

Në gjuhën angleze

ANTON BEAUMONT, Private International Law, 1990.
 BINCHY, Irish Conflict of Law, 1988.
 CHESHIRE, Private International Law, 1979.
 CHESHIRE, NORTH and FAËCETT, Private International Law, 1999.
 COLLIER, Conflict of Law, 1987.
 DICEY and MORRIS on the Conflict of Law, f.I-II 2000.
 GRAVESON, Private International Law, 1974.
 JAFFEY, Introduction to the Conflict of Law, 1988.
 MORRIS, The Conflict of Law, London 1980.
 SCHMITTHOFF, The English Conflict of Law, London 1954.
 EOLFF, Private International Law, 1950.
 CASTEL, Canadian Conflict of Law, 1994.
 McLEOD, The Conflict of Law, 1983.
 BEALE, A Treatise on the Conflict of Law, t.I-III, New York 1935.

	<p>BRILMAYER, Conflict of Laës: Foundations and Future Directions, 1991.</p> <p>BRILMAYER, Conflict of Laës, Boston 1995.</p> <p>HAY, Conflict of Laës, 1994.</p> <p>HAY, ËEINTRAUB, BORCHERS, Conflict of Laës, Cases and Materials, Neë York 2000.</p> <p>SCOLES, HAY, BORCHERS, SYMEONIDIS, Conflict of Laës, 2000.</p> <p>NYGH, Conflict of Laës in Australia, Salem 1991.</p> <p>SYKES, PRYLES, Australian Private International Laë, Sydney 1991.</p> <p>POSCH, European Private International Laë, 1998.</p> <p>HARRIS, Cases and materials on International Laë, 1998.</p>
Plani i dizajnuar i mësimi:	
Java	Ligjerata që do të zhvillohet
<i>Java e parë:</i>	<p>Studentët do të njoftohen me përmbajtjen e lëndës në përgjithësi, mënyrën e zhvillimit të mësimi gjatë semestrit dhe literaturën.</p> <p>Kuptimi, objekti dhe emërtimi i të DNP-së. Paraqitja dhe zhvillimi i të DNP-së. Zanafilla e të DNP-së në shtetet antike, Romë dhe Greqi.</p>
<i>Java e dytë:</i>	<p>Teoria e statuteve. Shkolla italiane, franceze dhe holandezo-flamane.</p> <p>Burimet e të DNP-së. Burimet nacionale të së DNP-së. Burimet ndërkombëtare të së DNP-së. Konventa ndërkombëtare (bilaterale dhe multilaterale si burime të së DNP-së). Zakonet ndërkombëtare si burime të së DNP-së. Hierarkia e burimeve të së DNP-së. Raporti midis konventave ndërkombëtare dhe burimeve nacionale. Raporti midis burimeve të ndryshme nacionale të së DNP-së dhe zakonit ndërkombëtar. Zbrazëtirat juridike.</p> <p>Kodifikimi i të DNP-së. Kodifikimi i të DNP-së në planin nacional dhe ndërkombëtar. Metoda e kodifikimit ndërkombëtar të së DNP-së</p> <p>Vendi i DNP-së në sistemin juridik të shteteve konkrete.</p> <p>Pikëpamjet sipas së cilave e DNP është pjesë e së drejtës ndërkombëtare. Pikëpamjet sipas së cilave e DNP është pjesë e së drejtës civile. Pikëpamjet sipas së cilave është degë e pavarur e sistemit juridik.</p>
<i>Java e tretë:</i>	<p>Elementet e përgjithshme të formësimit të normës në të DNP.</p> <p>Elementi i huaj juridiko-privat (civil). Format e shprehjes së elementit të huaj juridiko-privat (format themelore dhe plotësuese). Roli dhe rëndësia e prezencës së elementit të huaj në marrëdhënien juridike-private. Faktet në bazë të të</p>

	<p>cilave krijohet elementi i huaj juridiko-privat (faktet e identifikimit). Faktet vendimtare (pikat e lidhjes). Shmangiet nga normat e së DNP-së (korreksioni i normave te kolizionoit).</p>
Java e katërt:	<p>Mënyrat juridike të rregullimit të marrëdhënieve juridike-private me element të huaj. Mënyra direkte dhe mënyra indirekte (e kolizionit) e rregullimit të marrëdhënieve juridike-private me element të huaj.</p> <p>Njohja, të provuarit dhe zbatimi i të drejtës së huaj. Sistemet për njohje dhe të provuarit e së drejtës së huaj. Njohja dhe të provuarit e së drejtës së huaj në shtetet me sistemet të përbëra juridike. Ndryshimi i të drejtës së huaj materiale që duhet të njihet dhe zbatohet nga organi i shtetit të vendit.</p> <p>Arsyet për njohjen dhe zbatimin e së drejtës së huaj materiale.</p> <p>Cilësimi (kualifikacioni), shfaqja dhe përkufizimi. Mënyrat e zgjidhjes së cilësimit (sipas lex fori, lex causae dhe sipas kuptimeve autonome). Çështja paraprake. Arsyet dhe kushtet për shtruarjen e çështjes paraprake (zgjidhjet në teori dhe praktikë).</p>
Java e pestë:	<p>Faktet e identifikimit në subjekt. Shtetësia si fakt identifikimi. Mënyrat e fitimit të shtetësisë. Mënyrat krejsore dhe plotësuese të fitimit të shtetësisë.</p> <p>Mënyrat e humbjes së shtetësisë – për shkak të shprehjes së vullnetit të individit – për shkak të mospërbushjes së detyrimeve të shtetasit ndaj shtetit. Efektet juridike të humbjes së shtetësisë. Reintegrimi. Kolizioni i shtetësive. Perosnat pa shtetësi dhe me disa shtetësi. Dëshmimi i shtetësisë.</p> <p>Shtetësia si fakt vendimtar. Shtetësia si fakt vendimtar për gëzimin e të drejtave statusore, për caktimin e zbatimit të së drejtës kompetente dhe për caktimin e kompetencës së gjykatës. Shmangiet nga shtetësia si fakt vendimtar. Shtetësia si fakt vendimtar të marrëdhëniet trashëgimore me element të huaj. Shtetësia si fakt vendimtar për gëzimin e të drejtave trashëgimore, zbatimit të së drejtës kompetente dhe caktimit të kompetencës së gjykatës.</p>
Java e gjashtë:	<p>Kollokuium/ Test afatmesëm</p>
Java e shtatë:	<p>Vendbanimi si fakt identifikimi. Llojet e vendbanimit. Dëshmimi i vendbanimit. Vendbanimi si fakt vendimtar primar dhe subsidiar. Vendbanimi si fakvendimtar subsidiar për gëzimin e të drejtave civile nga të huajt, për caktimin e të drejtës kompetente dhe caktimin e kompetencës së gjykatës. Vendqëndrimi i rregullt dhe vendqëndrimi.</p>

	<p>Përkatësia e perosnave juridik si fakt identifikimi. Perosnat juridik që e kanë përkatësinë e një shteti dhe personat juridikë ndërkombëtar. Përkatësia e perosnave juridik si fakt vendimtar – për gëzimin e të drejtave civile, caktimin e kompetencës së gjykatës dhe caktimin e të drejtës kompetente.</p>
Java e tetë:	<p>Faktet e identifikimit në objekt. Vendi ku gjendet sendi si fakt identifikimi dhe përkatësia e mjeteve themelore të transportit.</p> <p>Faktet vendimtare në objekt të marrëdhëniet juridike-private me element të huaj. Vendi ku gjendet sendi si fakt vendimtar për gëzimin e së drejtës civile nga të huajt, për caktimin e kompetencës së gjykatës dhe për caktimin e të drejtës kompetente (te sendet e paluajtëshme, te sendet e luajtëshme dhe të sendet në tranzit). Përkatësia e mjeteve themelore të transportit si fakt vendimtar për gëzimin e të drejtave civile nga të huajt, për caktimin e kompetencës së gjykatës dhe për zbatimin e të drejtës kompetente</p>
Java e nëntë:	<p>Faktet vendimtare të marrëdhëniet detyrimore me element të huaj. Faktet vendimtare për rregullimin e marrëdhënieve kontraktuese me element të huaj. Autonomia e vullnetit të palëve (roli, rëndësia dhe kufinj të zbatimit). Autonomia e vullnetit të palëve si fakt vendimtar për caktimin e të drejtës kompetente. Autonomia e vullnetit të palëve dhe dispozitat imperative. Llojet autonomisë së vullnetit të palëve. Kufizimi i autonomisë dhe afati (koha) deri kur palët kanë të drejtë ta shfrytëzojnë autonominë e vullnetit. Kufizimi i autonomisë së vullnetit të palëve të copëzimi i kontratës. Baza juridike e autonomisë dhe përjashtimi i saj të disa marrëdhënie kontraktuese me element të huaj. Autonomia e vullnetit të palëve si fakt vendimtar për caktimin e kompetencës së gjykatës.</p> <p>Faktet vendimtare për rregullimin e përmbajtjes së marrëdhënieve kontraktuese me element të huaj në mungesë të autonomisë. Vendi i lidhjes dhe i përmbushjes së kontratës. Vendbanimi oose selia e debitorit karakteristik. Lidhshmëria më e afërt dhe faktet tjera vendimtare.</p> <p>Faktet vendimtare për rregullimin e formës së marrëdhënieve detyrimore me element të huaj. Përjashtimi dhe detyrueshmëria e zbatimit të rregullës locus regit actum.</p> <p>Faktet vendimtare të përgjegjësitë jashtëkontraktuese (deliktet) me element të huaj. Parimi lex loci delicti commissi. Lex fori si parim plotësues.</p>
Java e dhjetë:	<p>Shmangiet nga normat kompetente të së DNP-së (korrektimi i normave të kolizionit). Shmangiet që zbatohen te të gjitha tërësitë që e sajojnë të DNP-në. Rendi publik ndërkombëtar.</p>

	<p>Shfaqja, përkufizimi dhe emërtimi i rendit publik. Karakteri nacional, roli dhe pasojat e zbatimit të rendit publik. Bishtërimi i ligjit. Kuptimi dhe elementet e bishtërimit të ligjit. Qëndrimet e ndryshme për zbatimin e bishtërimit të ligjit dhe pasojat juridike.</p> <p>Shmangiet që zbatohen te disa tërësi të DNP-së. Ridërgimi (paraqitja, elementet dhe arsyet për zbatimin e ridërgimit). Qëndrimet e ndryshme në të drejtën pozitive për ridërgimin. Reciprociteti. Kuptimi, natyra juridike dhe lëmenjtë e zbatimit të reciprocitetit. Llojet e reciprocitetit. Retorsioni. Kuptimi dhe lëmenjtë e zbatimit të retorsionit.</p>
<p>Java e njëmbëdhjetë:</p>	<p>Koncepcionet për objektin e pjesës së veçantë të së DNP-së. Cilësitë e elementit të huaj juridiko-privat të rëndësishme për pjesën e posaçme të së DNP-së.</p> <p>Të drejtat civile të huajve dhe kategorizimi i tyre sipas mundësisë së ushtrimit (gëzimit). Zhvillimi historik i të drejteve civile të huajve (koha antike, mesjeta dhe koha e re). Të drejtat civile të personave të huaj fizik. Të drejtat civile të huajve që krijohen me pjesëmarrjen e organit të shtetit. E drejta e të huajt të krijoj marrëdhënie familjare (martesa, adoptimi, legjitimimi, kujdestaria). E drejta e të huajt të jetë subjekt i marrëdhënieve juridike-sendore që kanë për objekt sendet e paluajtëshme sendet e luajtëshme. Të drejtat e të huajve që të jenë subjekt të marrëdhënieve trashëgimore (të disponoj me pasurinë në rast vdekjeje, të jetë trashigimtar).</p> <p>Të drejtat civile të huajve që krijohen pa pjesëmarrje të organit të shtetit (të drejtat detyimore, të drejtat juridiko-sendore që kanë për objekt sendet e luajtëshme).</p> <p>Të drejtat civile të personave juridik të huaj. Kur i njihet personit juridik të huaj cilësia e personit juridik. Shteti si subjekt i marrëdhënieve juridike-pronësore. Të drejtat civile të personit juridik të huaj dhe të drejtat civile të personit fizik të huaj. E drejta e personit juridik të huaj të jetë subjekt i marrëdhënieve trashëgimore, pronësisë intelektuale. E drejta e personit juridik të huaj të ushtroj veprimtari në shtetin e vendit.</p> <p>Të drejtat civile të shtetasve të vendit që të krijojnë marrëdhënie juridike-private me element të huaj. Shfaqja e elementit të huaj në objekt të marrëdhënieve juridike-private. Llojet e të drejtave civile të shtetasve të vendit (statusore, kontraktuese).</p> <p>E drejta e të huajt që të paraqitet para gjykatave të shtetit të vendit.</p> <p>Ndihma juridike në komunikimin ndërkombëtar. Objekti dhe baza e ndihmës juridike. Mënyrat e komunikimit të ndihma</p>

	juridike. Procedura te ndihma juridike. Rregullimi ndërkombëtar i ndihmës juridike.
<i>Java e dymbëdhjetë:</i>	Konflikti (kolizioni) i jurisdiksioneve. Njohja e fuqisë argumentuese të dokumenteve të huaja publike. Legalizimi i dokumenteve në komunikimin ndërkombëtar juridiko-privat. Njohja dhe ekzekutimi i vendimeve të huaja gjyqësore. Sisteme për njohje dhe ekzekutim të vendimeve të huaja gjyqësore. Arbitrazhet e tregtisë së jashtme. Kuptimi, llojet dhe rëndësia. Njohja dhe ekzekutimi i vendimeve të huaja të arbitrazhit. Sistemet për njohjen dhe ekzekutimin e vendimeve të huaja të arbitrazhit. Kushtet për njohje të vendimeve të huaja të arbitrazhit sipas burimeve nacionale. Njohja dhe ekzekutimi i vendimeve të arbitrazhit sipas traktateve ndërkombëtare.
<i>Java e trembëdhjetë:</i>	Konflikti (kolizioni) i ligjeve. Nocioni dhe elementet. Funkzioni i kolizionit të ligjeve. Kolizioni interlokal i ligjeve. Konflikti i ligjeve te disa kategori të marrëdhënieve juridike-privat me element të huaj që krijohen me pjesëmarrje të organit të sovranitetit. Kolizioni i ligjeve te raportet statusore me element të huaj te të cilët ndryshohet statusi i dy e më tepër personave. Martesa me element të huaj. Kushtet materiale për lidhjen e martesës me element të huaj. Forma e martesës me element të huaj. Forma e martesës diplomatiko-konzulare. Nuliteti i martesës me element të huaj. Ndarja e martesës me element të huaj. Adoptimi me element të huaj. Legjitimimi me element të huaj. Kujdestaria me element të huaj. Kolizioni i ligjeve te disa kategori të raporteve juridiko-privat që krijohen pa pjesëmarrje të organit të sovranitetit të shtetit. Kontratat me element të huaj te të cilat autonomia e vullnetit të palësve është përjashtuar pjesërisht. Kontratat për punë me element të huaj. Kontrata mbi sigurimin me element të huaj. Kolizioni i ligjeve te kambiali dhe çeku me element të huaj. Kolizioni i ligjeve te deliktet me element të huaj.